

نشست مجازی کمیته آب برگزار شد؛

بررسی راهکارهای قانونی انتقال درون حوضه‌ای آب

مریم حسنی سعدی، دبیر کمیته آب

کمیته آب انجمن پسته ایران نشست مجازی بررسی راهکارهای قانونی انتقال درون حوضه‌ای آب برای مصارف کشاورزی را با حضور تعدادی از اعضای این انجمن روز چهارشنبه ۱۷ آذرماه ۱۴۰۰ برگزار کرد. در ابتدای این نشست مجازی، دبیرخانه کمیته آب گزارش بررسی وضعیت حقوقی مواد قانونی مربوط به انتقال آب را به سمع و نظر حاضران رساند. در ادامه، حاضرین در جلسه به بحث و تبادل نظر پیرامون وضعیت انتقال آب کشاورزی در مناطق مختلف کشور پرداختند و نظرات و پیشنهادات خود را در جهت بهترین روش اخذ اجازه انتقال آب درون حوضه‌ای برای مصارف کشاورزی را بیان نمودند.

انتقال آب در کشاورزی حق کشاورزان

در ابتدای این نشست، یحیی نظریان از اعضای انجمن پسته ایران، با بیان اینکه انتقال آب در کشاورزی حق کشاورزان است، اظهار داشت: «همان‌طور که صنعت توانسته مجوز خرید و انتقال آب را بگیرد، کشاورزان هم باید برای گرفتن این حق طبیعی خود در راستای استفاده بهتر از آب تلاش کنند.»

گرفتن اجازه انتقال آب از وزارت نیرو سخت است، اما غیرممکن نیست

سپس محمودرضا مهدوی عضو هیئت امنای انجمن افزود: «انجمن باید تعامل بهتری با قوه مقننه داشته باشد و چنانچه از طریق مجلس قانونی مصوب شود، موضوع به‌صورت دائمی برای همه حل خواهدشد.» وی ضمن اشاره به تجربه شخصی خود در پیگیری موضوع برقی کردن چاه‌های موضوع تبصره ۳ ماده قانون توزیع عادلانه آب، اظهار داشت: «شاید گرفتن اجازه انتقال آب از وزارت نیرو سخت باشد، اما با پیگیری مداوم و تلاش مسلماً می‌توانیم این مجوز را بگیریم.»

محدودیت‌ها پروانه آب‌های سطحی را نمی‌توان به منابع آب زیرزمینی تسری داد

در ادامه، فرهاد آگاه عضو هیئت مدیره انجمن به موضوع ابهام موجود در مواد ۲۷ و ۲۸ قانون توزیع عادلانه آب پرداخت و بیان داشت: «با توجه به ساختار وضع مواد در قانون توزیع عادلانه آب، این مواد در زیر فصل مربوط به آب‌های سطحی آمده و موضوع آن صدور پروانه مصرف معقول است، بنابراین این محدودیت‌ها در مواد ۲۷ و ۲۸ مربوط به پروانه آب‌های سطحی است و نمی‌توان آن را به برداشت از منابع آب زیرزمینی تسری داد.» آگاه در ادامه افزود: «این موضوع ابهام موجود در مواد ۲۷ و ۲۸ می‌تواند از بعد حقوقی، حربه‌ای برای پیگیری قانونی جهت خرید و فروش و انتقال آب چاه‌های کشاورزی باشد.»

دو مشکل جدی در موضوع انتقال آب

امید ناصری عضو هیئت امنای انجمن پسته به دو مشکل در موضوع انتقال آب اشاره کرد و گفت: «بسیاری از کشاورزان انتقال آب را انجام می‌دهند، اما شرکت آب منطقه‌ای این انتقال آب را به رسمیت نمی‌شناسد و عدم رسمیت دو مشکل برای کشاورزان در بحث پروانه‌ها به وجود آورده است؛ اول اینکه اراضی که آب به آنها انتقال پیدا کرده‌است را جزو اراضی تحت شرب محسوب نمی‌کند و با از آب انداختن زمین اولیه، دبی پروانه آنها را کم می‌کنند، بنابراین کشاورز مجبور است که آن زمین نامرغوب را سبز نگه دارد تا با کاهش پروانه روبه‌رو نشود. مشکل دوم، مجوز پمپاژ آب برای انتقال است.»

در ادامه نشست، امید ناصری به توضیح دلیل معضل شدن انتقال آب در کرمان پرداخت و اظهار داشت: «اکثر کشاورزان انتقال آب را انجام داده‌اند، ولی با توجه به مقررات محدودکننده‌ای که در حال حاضر شرکت‌های آب منطقه ای اعمال می‌کنند در آینده با مشکلاتی روبه‌رو خواهیم بود. اما مطمئن باشید که استان‌های دیگر نیز در آینده درگیر خواهندشد.»

قانون با عدالت هم خوانی ندارد

در این نشست سیدجلال نعمت اله زاده از باغداران منطقه فارس به موضوع متفاوت بودن معضلات هر منطقه در کشور اشاره کرد و عنوان کرد: « قانون با عدالت هم خوانی ندارد و مسائلی که کشاورزان در مناطق کرمان با آن روبه‌رو هستند در سایر مناطق ممکن است معضل نباشد. وی همچنین تصریح کرد که باید از ظرفیت ماده ۲۷ که در آن بیان شده دولت در هر منطقه با توجه به شرایط آن منطقه تصمیم‌گیری کند، بهره برد.

دریافت مشاوره از اشخاصی که مجوز گرفته‌اند

مجید هاشمی دیگر عضو انجمن پسته ایران اظهار داشت: «می‌توان با جمع‌آوری مستندات حقوقی اشخاصی که از طریق قضایی موفق به اجازه انتقال آب شده‌اند به دیگران نیز مشاوره داد تا دیگران از این طریق بتوانند مجوز انتقال آب را دریافت کنند.»

وضعیت انتقال آب در سیرجان

سهیل شریف رئیس کمیته آب انجمن ضمن اشاره به وضعیت انتقال آب در سیرجان توضیح داد: «در سیرجان حدود ۳۰ درصد از چاه‌های آب انتقال آب دارند که تعداد کمی از اینها موفق شدند از طریق شورای تأمین و موافقت شرکت آب منطقه‌ای مجوز انتقال آب را دریافت کنند. بنابراین، پیگیری این امر مهم است تا همه از این حق برخوردار شوند.»

معضل اجتماعی جلوگیری از انتقال آب

در این نشست کمال اصفهانی عضو هیئت امنای انجمن به موضوع معضل اجتماعی جلوگیری از انتقال آب اشاره کرد و بیان داشت: «در بعضی از موارد بحث شاکیان خصوصی مانع شده تا نتوانیم استفاده بهتری از آب ببریم. وی پیشنهاد داد که شرکت‌های آب منطقه‌ای با نگاه کارشناسی، استفاده بهینه از آب را بررسی

کنند تا چنانچه آب در زمین اولیه هدر می‌رود اجازه انتقال داده شود تا این معضل مرتفع شود.»

وضعیت انتقال آب در استان یزد

سپس، مراد مرتاض از استان یزد وضعیت انتقال آب در این استان را بر اساس تجربه شخصی خود تشریح نمود و گفت: «یک حلقه چاه در فاصله هزار متری اراضی ما بود که قصد خرید و انتقال آب آن را داشتیم، اما شرکت آب منطقه‌ای با انتقال مخالفت کرد، اما بعد از مدتی فردی دیگر آن چاه را خریداری کرد و ۲۰ کیلومتر انتقال داد! سوال کردیم که چطور انتقال آب در طول هزار متر را اجازه نداده‌اند، ولی انتقال به ۲۰ کیلومتری امکان پذیر شده‌است؟! گفتند با حکم دادگاه بدون مشکل این کار انجام شده‌است!»

تفسیرهای متفاوتی از قانون وجوددارد

میثم چهر آزاد دیگر عضو انجمن پسته ایران از استان تهران نیز در تأیید سخنان مرتاض اظهارداشت: «تفسیرهای متفاوتی از قانون وجوددارد و هر کس بر اساس برداشت‌های خود اقدام می‌کند. این واقعیت وجود دارد که این مطلب مورد بی‌اعتنایی حاکمیت است. پیشنهاد من این است که برای جلب توجه حاکمیت به این موضوع از طریق رسانه‌ها با ساختن مستند و گزارش عمل کنیم و در مناطق مختلف کشور نشان دهیم که عدم اجازه انتقال آب منجر به هدر رفت آب می‌شود. رسانه‌ای شدن این موضوع حساسیت‌ها را برمی‌انگیزد و باعث می‌شود مسئولان بهتر پاسخگو باشند. مسیر دیگر استفاده از مشاوره حقوقی برای اعضایی است که می‌خواهند از طریق قضایی اقدام کنند. در واقع باید الگوهایی را جهت ارائه به باغداران برای پیگیری داشته‌باشیم.»

شناسایی اراضی تحت شرب در انتقال آب مهم است

عباس مهران مدیر جهاد کشاورزی انار در این جلسه مجازی بیان داشت: «آنچه که در انتقال آب مهم است شناسایی اراضی تحت شرب است و دوم غرض‌ورزی مالکینی که با هم مشکل دارند. معضل اجتماعی در منطقه انار و جلوگیری کردن از انتقال به سمت و سویی دارد می رود که بسیاری از باغ‌های خوب از حیز انتفاع خارج می‌شوند.»

وی در ادامه افزود: «اگر ضریب هیدومدول و نیاز آبی را حل نکنیم با ماده ۲۷ و ۲۸ دچار مشکل می‌شویم. در حالی که در ماده ۲۸ و ۲۷ امکان پیگیری منطقه‌ای و استانی وجوددارد، می‌توان از طریق نمایندگان مجلس و مسئولان این موضوع را پیگیری کرد.» مهران خاطر نشان کرد: «با فعال شدن کنتور حجمی و اعمال ساعت کارکرد مسلماً کمبود آب به‌وجود می‌آید. بنابراین، اگر این معضل حل نشود مشکلات بسیاری در آینده خواهیم داشت.»

در خراسان تا به امروز محدودیتی برای انتقال آب وجود نداشته است

در این نشست مجازی وحید اردکانیان عضو انجمن در استان خراسان رضوی گفت: «در خراسان حدود سه سال است از کنتور حجمی استفاده می‌کنیم و میزان برداشت آب ما خیلی محدود شده‌است. البته باید متذکر شوم که با توجه به اینکه قبلاً ما زراعت داشتیم، با حذف زراعت آب باغات را تأمین کردیم. مناطقی که مثل فیض آباد یک‌دست باغ بودند با نصب کنتور با محدودیت برداشت آب دارای مشکل هستند.» وی افزود: «در خراسان تا به امروز محدودیتی برای انتقال آب وجود ندارد و حتی انتقال‌هایی به طول ۱۰ تا ۱۵ کیلومتر نیز با لوله‌گذاری انجام شده‌است و کشاورزان توانسته‌اند آب به اراضی خود ببرند که تولید محصول بیشتری داشته باشند. مگر اینکه شاکی خصوصی جلوی این کار را گرفته باشد.» او در ادامه خاطرنشان کرد: «در منطقه چناران استان خراسان، به‌صورت آزمایشی بازار آب راه افتاده است. به این ترتیب که هر کسی که باغ بزرگی داشته و با نصب کنتور برداشتش محدود شده و داخل محدوده باشد می‌تواند کمبود آب را از طریق بازار آب تأمین کند. البته ما در حال بحث و گفتگو هستیم تا وزارت نیرو هم برای تأمین آب صنعت و شرب از طریق این بازار اقدام کند. اما در حال حاضر وزارت نیرو می‌گوید باید به سمت صنعتی شدن برویم و یا اینکه باید آب شرب را تأمین کنیم، از این رو وزارت نیرو در دشت‌های ممنوعه چاه حفر می‌کند و برداشت‌های جدید صورت می‌گیرد! در واقع، دارند از سهم دیگران می‌دزدند.»

مصرف‌مان بیش از آنچه که باید برداشت کنیم، است

در ادامه، علی نظری عضو انجمن پسته ایران به ارائه خلاصه‌ای از فعالیت‌های شرکت احیا آب رفسنجان در مورد موضوع بازار آب پرداخت و بیان داشت: «اگر بخواهیم منافع دراز مدت همه را در نظر بگیریم این واقعیت را باید بپذیریم که مصرف‌مان بیش از آنچه که باید برداشت کنیم، است. وی اظهار داشت اگر بخواهیم تمدن را در این مناطق حفظ کنیم، تنها راه این است که آب را برای بهره‌وری‌های بهتر اختصاص دهیم. یکی از دلایل بهره‌وری پایین مواد ۲۷ و ۲۸ قانون توزیع عادلانه

آب است. در واقع وزارت نیرو با تمسک به این قانون اجازه نمی‌دهد که ما بهره‌وری بهتری از آب داشته‌باشیم. این ضرورتی است که ما چندین سال است داریم مطرح می‌کنیم.» سپس، وی برای انتقال آب دو روش را پیشنهاد داد و گفت: «یک راه این است که آب از یک چاه به چاه دیگر منتقل شود؛ اما این راه حل در برخی موارد مشکل و پرهزینه است. راه بهتر این است که طبق فرمایش آقای اردکانیان، از طریق خرید آب میزان برداشت چاه را افزایش دهیم.»

نظری افزود: «ما در جلسات مختلفی با وزارت نیرو تبادل نظر و رایزنی کردیم. درخواست ما در این جلسات این بود کسانی که استفاده بهتری از آب دارند بتوانند آن را از مالکانی که بهره‌وری کمتری دارند از طریق بازار آب بخرند. البته پیش نیاز ضروری برای بازار آب نصب و راه‌اندازی کنتورها است. اما در حال حاضر این کنتورها خطا و اشکالات بسیاری دارند و قابل اعتماد نیستند. از طرفی، مردم کنتورها را به دلیل شرایط موجود جدی نمی‌گیرند. ما باید به دنبال این باشیم که اعداد کنتورها واقعی باشند.»

نظری توضیح داد: «ما با وزارت نیرو بر سر کلیات کار توافق داریم و برای اجرا باید تفاهم نامه‌ای را با این وزارتخانه منعقد کنیم. در شرکت احیا ۱۳ هزار کشاورز عضو هستند و قرار است با شرکت آب منطقه‌ای کرمان قراردادی را منعقد کنیم. در واقع، وزارت نیرو دارد این فشار را به شرکت آب منطقه‌ای می‌آورد که در قالب تفاهم‌نامه این بازار را راه بیاندازیم.»

پیگیری بحث انتقال آب از طریق بازار آب

علی رستمی‌زاده دیگر عضو انجمن در زمینه راه حل انتقال آب اظهار کرد: «اگر بحث انتقال آب را از طریق بازار آب پیگیری کنیم می‌تواند مفیدتر و اصولی‌تر باشد تا اینکه ما بخواهیم با وزارت نیرو و مجلس در مورد مجوز انتقال آب رایزنی کنیم.»

آیا رویکرد مسئولان صرفاً عدم برداشت آب و نابودی کشاورزان است؟

سپس، بابک شریف عضو انجمن پسته ایران مطرح کرد: «قبل از هر چیز بهتر است ما پاسخ این سوال را بدانیم که آیا ما باید رویکرد مسئولین را نسبت به این موضوع تغییر دهیم و یا رویکرد ایشان صرفاً عدم برداشت آب و نابودی کشاورزان است؟!»

چاره‌ای جز اطلاع‌رسانی عمومی نداریم

در ادامه فرهاد آگاه افزود: «به نظرمن، ما هر قدمی که در مواجهه با دولت برداریم و جدی باشد، مسلماً سعی می‌کنند که جلوی ما را بگیرند و چون قدرت آنها بیشتر است ما چاره‌ای جز اطلاع‌رسانی عمومی نداریم. اگر ما بخواهیم روش اقدام از طریق قانون و دیوان عدالت اداری را پیش بگیریم، قبل از آن باید یک اطلاع‌رسانی وسیع درباره این موضوع داشته‌باشیم. ما باید تا آنجا که می‌توانیم در بُعد رسانه‌های ملی یک اطلاع‌رسانی خوب انجام دهیم تا اگر خواستند از ما این حق را بگیرند، حداقل با مخالفت‌های بسیاری روبه‌رو شوند.» آگاه به تجربه تصویب قانون تعیین تکلیف اشاره کرد و گفت: «با پیگیری‌های انجمن در مورد اقدامات فرا قانونی وزارت نیرو، در روند تصویب قانون تعیین تکلیف فرصتی برای وزارت نیرو به وجود آمد که بر این اقدامات فرا قانونی لباس قانون بپوشاند. موضوع تمدید پروانه‌ها یکی از این موضوعات بود که سالیان طولانی بدون مبنای قانونی به کشاورزان تحمیل می‌شد. بنابراین، ما باید حتماً در بحث انتقال آب همه ایران را نسبت به جنبه‌های قانونی و اقتصادی آگاه کنیم.»

مهم شفاف‌سازی موضوع است

سهیل شریف در پاسخ به سخنان آگاه گفت: «مهم است که ابتدا این موضوع برای همه شفاف شود و آسیب‌شناسی روی آن صورت پذیرد و در مرحله بعد اهداف را مشخص کنیم و اطلاع رسانی کنیم. ما باید در کمیته آب با دقت و وسواس بیشتری جوانب انتقال آب درون حوضه‌ای و شرایط خرید و فروش را بررسی کنیم تا بتوانیم قدم‌های بعدی را برداریم.»

راهکارهای پیش رو

در پایان، فرهاد آگاه نظرات حضار جهت اخذ مجوز انتقال آب را اینگونه جمع‌بندی کرد: «به‌صورت محلی و موردی به این موضوع ورود کنیم. ما می توانیم مشاوره بدهیم و کمیته آب بحث‌های حقوقی مربوطه را در قالب جمع‌آوری ادله و مستندات برای دیوان عدالت اداری و پروانه مصرف معقول دنبال کند. همچنین، برای هر منطقه و یا به تفکیک حوضه آبریز از دولت مجوز بگیریم و یا اینکه تشکیل بازار آب را پیگیری کنیم. می‌توانیم از ظرفیت رسانه‌ای انجمن برای آگاهی‌بخشی عمومی استفاده نمود، البته ساختن مستند کار پُرزحمتی است. راهکار دیگر تعامل با وزارت جهاد کشاورزی است که باید مدافع خواسته بخش کشاورزی باشد.»